

Vlaanderen
is omgeving

Huisdierwijzer aquariumkikkers

▲ *Xenopus laevis*, *Hymenochirus boettgeri*

////////////////////////////////////

HUISDIERWIJZER: AQUARIUMKIKKERS

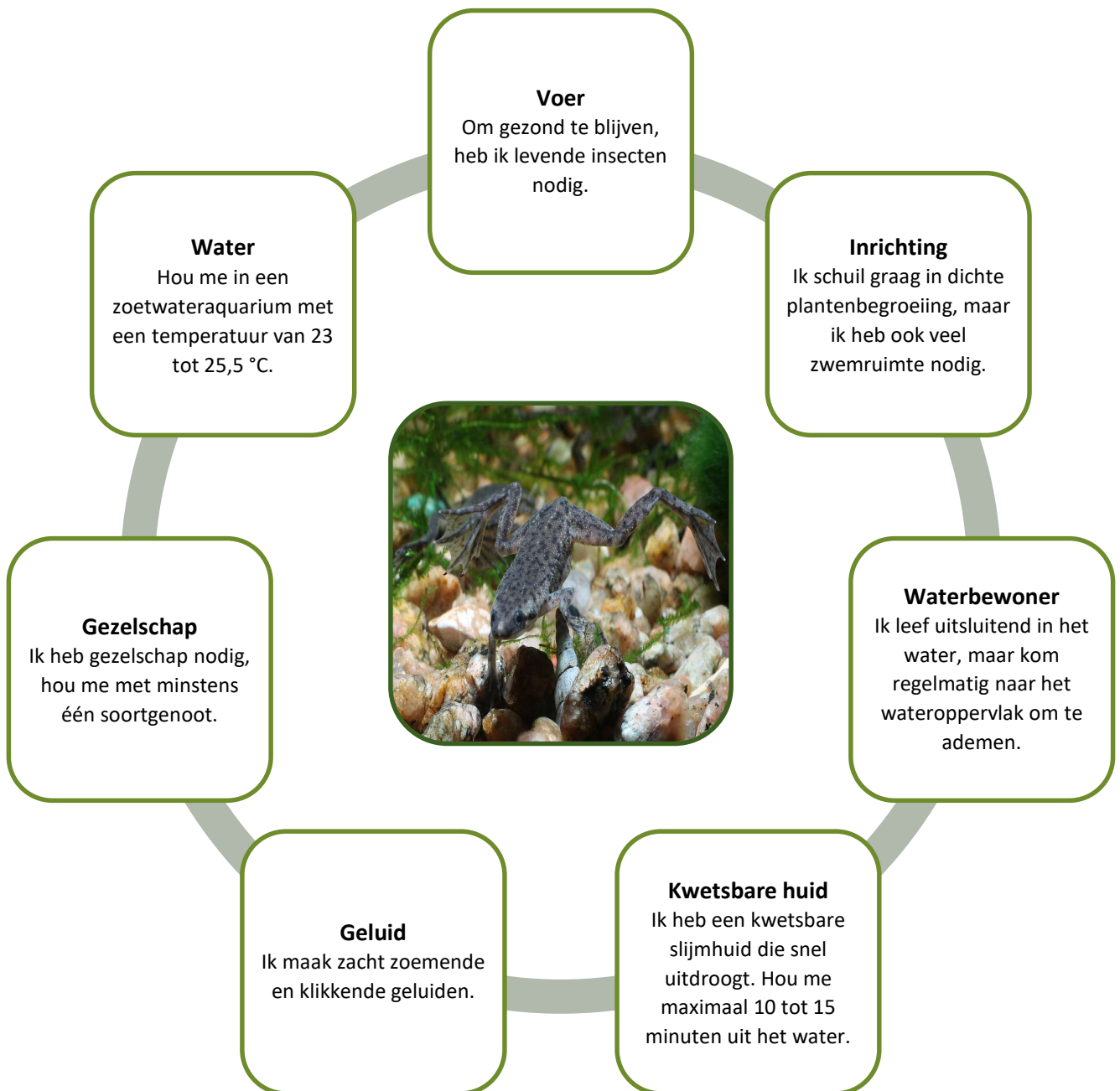
Xenopus laevis, Hymenochirus boettgeri

////////////////////////////////////

INHOUD

1	Overzicht	3
2	Natuurlijk gedrag en behoeften.....	4
3	Huisvesting en verzorging	5
3.1	Huisvesting	5
3.1.1	Gezelschap	5
3.1.2	Aquarium	5
3.1.3	Bodembedekking en inrichting	6
3.1.4	Water	6
3.1.5	Verwarming	6
3.1.6	Filter	6
3.1.7	Belichting	7
3.1.8	Verrijking	7
3.2	Voeding	7
3.3	Verzorging	8
4	Gedrag en omgang met het dier	8
5	Gezondheid	8
5.1	Voortplanting en bijhorend gedrag	8
5.1.1	De klauwkikker	8
5.1.2	De dwergklauwkikker	9
5.2	Meest voorkomende gezondheidsproblemen	9
6	Aankoop of adoptie.....	10
7	Kosten	11

1 OVERZICHT

2 NATUURLIJK GEDRAG EN BEHOEFTE

Kikkers vormen één van de grootste groepen amfibieën. Er zijn bijna 60 families, waaronder de familie van de tongloze kikkers (*Pipidae*), die vijf geslachten telt: *Pipa*, *Silurana*, *Xenopus* (klauwkikkers), *Hymenochirus* (dwergklauwkikkers) en *Pseudohymenochirus*. De verschillende soorten klauwkikkers en dwergklauwkikkers komen oorspronkelijk uit Midden- en Zuid-Afrika. De klauwkikkersoort *Xenopus laevis* en de dwergklauwkikkersoort *Hymenochirus boettgeri* worden het meest in aquaria gehouden. Ze hebben gelijkaardige behoeften qua huisvesting, verzorging en voeding.

Indeling in het dierenrijk

Rijk	<i>Animalia</i> (Dieren)
Stam	<i>Chordata</i> (Chordadieren)
Klasse	<i>Amphibia</i> (Amfibieën)
Orde	<i>Characiformes</i> (Karperzalmachtigen)
Familie	<i>Pipidae</i> (tongloze kikkers)
Genus	<i>Xenopus</i> , <i>Hymenochirus</i>
Soort	<i>Xenopus laevis</i> , <i>Hymenochirus boettgeri</i>

Afhankelijk van de ondersoort worden de vrouwelijke klauwkikkers ongeveer 11 tot 13 cm groot, maar de mannelijke dieren zijn kleiner. De dwergklauwkikker is veel kleiner en wordt maximaal 3 tot 4,5 cm groot. Oorspronkelijk leven ze in tropische natuurlijke watergebieden zoals meren, rivieren en moerassen met veel begroeiing. Je vindt ze ook in de buurt van menselijke nederzettingen, in dammen, bronnen en overstromingsgebieden. Deze kikkers leven uitsluitend in het water. Bij droogte migreren ze wel over land naar een nieuw watergebied of graven ze zich in de modder in. De kikkers zijn goed aangepast aan het leven in het water en kunnen goed zwemmen, ook achteruit. Ze kunnen lang onder water blijven, maar moeten af en toe naar het wateroppervlak komen om te ademen.

De dieren hebben geen tong of tanden en geen oogleden of zichtbare oren. Zowel klauwkikkers als dwergklauwkikkers leven in natuurlijke omstandigheden in troebel water en gebruiken dus weinig hun gezichtsvermogen. Ze hebben wel net zoals vissen aan elke zijde een laterale lijn waarmee ze trillingen kunnen waarnemen. Dit extra zintuig helpt de kikkers om een prooi te lokaliseren of door het modderige water te navigeren. Hun lichaam is afgeplat en de huid is glad en transparant. Hun kleur is meestal olijfgroen tot grijs, en ze hebben donkere vlekken op de rug en poten. De buik is crèmekleurig tot wit. Er bestaan ook albino (dwerg)klauwkikkers.

Alle amfibieën zijn koudbloedig. Dit betekent dat ze hun lichaamstemperatuur actief regelen door de warmte op te zoeken of zich hieraan te onttrekken. Kikkers hebben bijvoorbeeld warmte nodig voor een goede vertering. In het wild voeden ze zich met plankton, waterinsecten, kleine schaaldieren en zelfs hun eigen jongen. Ze jagen overdag en 's avonds zowel aan het wateroppervlak als aan de bodem. Omdat ze geen tong hebben, zuigen ze het voedsel op of gebruiken ze de vingers van hun voorpoten.

Hun natuurlijke vijanden zijn grotere soortgenoten en otters, grote vissen, vogels en slangen. Bij gevaar gaat de dwergklauwkikker soms als voor dood op zijn rug liggen. De klauwkikkers kunnen belagers afschrikken met hun giftige huid en door snel vooruit en achteruit te zwemmen.

Net als andere kikkers gaan de (dwerg)klauwkikkers door verschillende levensstadia op weg naar volwassenheid, van eitjes over kikkervisjes tot volwassen kikkers. Met een goede huisvesting, verzorging en gevarieerde voeding kunnen klauwkikkers 10 tot 15 jaar worden, dwergklauwkikkers worden 3 tot 10 jaar oud.

3 HUISVESTING EN VERZORGING

3.1 HUISVESTING

3.1.1 Gezelschap

(Dwerg)klauwkikkers leven in natuurlijke omstandigheden in groepjes. Hou de kikkers daarom minimaal met twee of meer, maar voorkom overbevolking. Een koppel of een groep van vier kikkers van dezelfde soort gaan goed samen, als ze een groot aquarium met veel schuilplekken hebben.

De dwergklauwkikker laat andere aquariumbewoners met rust en kan daarom samen met vissen worden gehouden. De dwergklauwkikker heeft wel slecht ontwikkelde ogen: hij kan een kleine vis daardoor makkelijk als levend aanzien. Plaats ze dus enkel samen met voldoende grote vissen. Klauwkikkers worden veel groter en ze zullen de kleinere vissen wel als voer beschouwen. Vergewis je er dus van dat je zeker een dwergklauwkikker aankoopt voor het gezelschapsaquarium en niet een klauwkikker. Beide soorten worden vaak verward.

3.1.2 Aquarium

De kikkers hou je in een [tropisch zoetwateraquarium](#). Voor een koppel klauwkikkers heb je een aquarium nodig van minimaal 72 liter of ongeveer 75 x 30 x 60 cm (lengte x breedte x hoogte). Een aquarium van 100 x 60 x 40 cm (lengte x breedte x hoogte) is goed voor het huisvesten van vier klauwkikkers. Voor een koppel dwergklauwkikkers heb je een aquarium nodig van minimaal 60 x 25 x 35 cm (lengte x breedte x hoogte). Hoe groter het aquarium, hoe beter. Dit zorgt voor meer gedragsvariatie.

Afhankelijk van de grootte van de kikker moet het water 25 tot 40 cm diep zijn. De kikker moet immers gemakkelijk naar boven kunnen komen om te ademen. Daarom mag het water voor dwergklauwkikkers niet dieper zijn dan 30 cm.

De kikkers kunnen goed springen. Overdek daarom het aquarium om ontsnapping te voorkomen. Eenmaal op het droge kunnen de kikkers immers niet lang overleven. Zet het aquarium op een stevige ondergrond en op een zonnige plaats, maar vermijd directe zoninval.

3.1.3 Bodembedekking en inrichting

Gebruik zand of grind met minimaal een diameter van 0,5 cm als bodembedekking. Spoel het eerst grondig tot het spoelwater helder is alvorens het te gebruiken.

De kikkers houden zich vaak schuil op donkere plekken en hebben daarom graag schuilplaatsen in stevige beplanting. Zorg ervoor dat ze half boven water kunnen komen door op een blad van grote drijvende waterplanten te klimmen. Voorzie voor de plantenwortels een voldoende dikke laag bodembedekking van zo'n 8 tot 10 cm. Veilig gestapelde stenen of halve bloempotten kunnen ook dienst doen als schuilplaats. Zorg ervoor dat de kikkers nog voldoende ruimte hebben om te zwemmen.

3.1.4 Water

De aquariumkikkers kunnen vrij goed tegen variaties in de waterwaarden, maar ze zijn erg gevoelig voor chloor. Een zachte waterhardheid van 5-12 °dH en lichtzure tot neutrale pH van 6,8 tot 7,8 is ideaal.

De kwaliteit van leidingwater is voldoende. Als het te veel chloor bevat, dan is een voorafgaande behandeling nodig. In de aquariumwinkel zijn middeltjes te koop om het water chloorvrij te maken. Een alternatief daarvoor is om het leidingwater minimaal 24 uur in een emmer te laten staan.

[Lees meer over een goede waterkwaliteit.](#)

Controleer de waterwaarden regelmatig. Zout, gechloreerd water of schoonmaakmiddel kan de dieren stress bezorgen en ziek maken. Een regelmatig onderhoud en goed werkende filter houden de waterkwaliteit optimaal. Je kan het water zacht en zuur maken door het te filteren over turf of enkele beukenbladeren, gedroogde elzenproppen en kienhout in het aquarium te plaatsen. Er bestaan ook water verbeterende producten die de waterwaarden geleidelijk optimaliseren.

3.1.5 Verwarming

(Dwerg)klauwkikkers zijn tropische kikkers. Je hebt daarom een verwarmingselement nodig. De ideale watertemperatuur is 23 tot 25,5 °C. Kies een thermostaat die qua vermogen past bij het watervolume in het aquarium en controleer met een thermometer de temperatuur.

3.1.6 Filter

Een goede filter, die groot genoeg is om het water proper te houden, is onontbeerlijk. De kikkers hebben een behoorlijke eetlust en produceren dus veel afval. Stem de grootte van de filter af op het aantal kikkers in je aquarium. Vraag hiervoor advies in de aquariumspecialzaak of aan ervaren aquaristen.

(Dwerg)klauwkikkers hebben weinig tot geen stroming nodig. Een lichte waterstroming aan de filteruitgang is voldoende. Harde waterstroming is ongewenst. Scherm de ingang van een krachtige filter af om te voorkomen dat de dieren verstrikt geraken.

Ook al gebruik je een goede filter, toch moet je geregeld het water verversen. Onzichtbare afvalstoffen stapelen zich namelijk geleidelijk op. Bij een waterwissel verwijder je een deel vuil water uit het aquarium en vervang je dit door proper water. Door wekelijks 1/5de van de aquariuminhoud te verversen, kan je plotse schommelingen in de [waterkwaliteit](#) vermijden. Vervang de filterwatten wanneer ze vuil zijn of dichtslibben.

3.1.7 Belichting

Bijlichten is niet nodig en wordt ook niet aangeraden. De kikkers leven van nature in water met diffuus of verstrooid licht en zijn overwegend 's avonds actief. Zet het aquarium op een zonnige plaats, maar plaats het nooit volledig in direct zonlicht om oververhitting te voorkomen.

3.1.8 Verrijking

Verrijking helpt tegen afwijkend gedrag en verveling. Door nieuwe prikkels te geven stimuleer je het dier en doorbreek je zijn dagelijkse routine. Je kan variëren met voeding, afwisselen in beplanting, afwisseling bieden in inrichting, enz. Een studie bij de klauwkikker *Xenopus laevis* toonde aan dat je onderlinge agressie sterk vermindert als je buizen aanbiedt waarin ze kunnen schuilen.

Maak gebruik van de beschikbare ruimte om het aquarium complexer te maken. Of verander bij een grote schoonmaak het interieur volledig of voorzie nieuwe schuilplekken. Ook een nieuwe plant biedt variatie. Hoe meer je weet over de natuurlijke omgeving, behoeften en interesses van je dier, hoe makkelijker je ideeën opdoet om te variëren.

Let goed op wat het dier prettig vindt, want elk dier is uniek. Het is een goed teken als het onderzoekend en nieuwsgierig is. Kijk dagelijks naar het dier om zijn gedrag en behoeftes te leren kennen. Een passief dier dat weinig gebruik maakt van de ruimte is mogelijk ziek of geeft aan dat de omgeving niet goed voldoet, te koud is of tot verveling leidt. Naar manieren zoeken om je dier te verrijken is leuk, zowel voor mens als dier!

3.2 VOEDING

Alle soorten aquariumkikkers zijn carnivoor. Omdat de kikkers geen tong hebben, moeten ze het eten opzuigen of met hun voorpoten in hun bek duwen. Volwassen klauwkikkers voer je elke twee tot drie dagen een gevarieerd basisvoer van tubifex, levende watervlooien en andere waterdiertjes. Garnalen, garnalenpellets, bloed- en meelwormen en andere insecten kan je af en toe geven als extra. Jonge dieren moet je elke dag voederen.

Volwassen dwergklauwkikkers geef je elke twee tot drie dagen een basisvoer van rode muggenlarven, aangevuld met ander voer zoals witte muggenlarven, watervlooien en tubifex. Ze houden van klein levend voer, maar lusten ook wel gedroogde watervlooien. Jonge dieren moet je elke voederen.

Verwijder overgebleven voederresten na 10 minuten. Aquariumkikkers zijn gretige eters die onmiddellijk tevoorschijn komen bij het voederen. Vooral de dwergklauwkikker mag niet te dik worden. Een dikke kikker kan moeilijker naar het wateroppervlak zwemmen en kan daardoor in ademnood komen en sterven.

Let er op dat alle dieren voldoende voedsel krijgen. Voeder tragere of zwakkere dieren eventueel gericht met een lang pincet. Bij een te mager dier zijn het bekken en de ruggengraat zichtbaar.

3.3 VERZORGING

Dagelijks of om de paar dagen

- Voer de kikkers en verwijder overblijvende voederresten na 10 minuten.
- Controleer de temperatuur en filterwerking.
- Bekijk of ze hun normale gedrag vertonen.

Minstens eenmaal per week

- Controleer de waterwaarden.
- Hevel ongeveer 1/5de van het water af, probeer met name plantenresten en vuil af te voeren.
- Voeg daarna nieuw water toe dat op dezelfde temperatuur is als het aquariumwater.
- Vervang de filterwatten als ze vuil zijn of dichtslibben.

Maandelijks of wanneer het aquarium vuil is

- Spoel het filtermateriaal uit. Doe dat tijdens een waterverversing met oud aquariumwater van dezelfde temperatuur. Zo blijven de goede bacteriën in het filtermateriaal aanwezig.

4 GEDRAG EN ONGANG MET HET DIER

Deze dieren zijn gemakkelijk te houden en ze zijn niet agressief, maar het blijven vooral kijkdieren. Ze hangen graag aan bladeren en maken geen kwakend geluid zoals de landkikkers, maar eerder een zoemend of klikkend geluid. Ze vervellen regelmatig tijdens het opgroeien. Aquariumkikkers komen nooit uit het water, omdat hun huid snel uitdroogt.

Omdat ze een gevoelige huid hebben, raak je ze best zo weinig mogelijk aan. Gebruik altijd een bak om ze op te scheppen en hou ze niet langer uit het water dan nodig is. Gebruik liever geen schepnet, want de kikkers blijven daar met hun klauwen in hangen.

5 GEZONDHEID

5.1 VOORTPLANTING EN BIJHOREND GEDRAG

Ga na of je verantwoordelijke kopers hebt voor de jongen voor je gaat kweken

5.1.1 De klauwkikker

De vrouwelijke dieren zijn altijd groter dan de mannelijke. Tijdens de paartijd hebben de mannetjes donkere kussens op de vingers en staan ze vaker op hun tenen. Bij de vrouwelijke klauwkikker is de cloaca als een buisje tussen de achterpoten zichtbaar.

De klauwkikker heeft geen paringsdans, maar ze stoten onder water wel luide geluiden uit die klinken als snelle opeenvolgende clicks. Tijdens het paren klemt het mannelijke dier zich vast aan de vrouwelijke kikker. Klauwkikkers paren onder water. Ze maken samen circulaire bewegingen totdat de honderden eieren zijn gelegd. Soortgenoten en vissen in de buurt eten die onmiddellijk op.

De overgebleven eieren komen al na enkele dagen uit. De kikkervisjes eten plankton. Na ongeveer zes tot acht weken veranderen ze naar hun kleine kikkervorm en eten dan levend dierlijk voedsel. Na ongeveer 10 tot 12 maanden zijn de kikkers geslachtsrijp.

Hou er rekening mee dat de ouderdieren de eieren en kleine kikkervisjes eten. Meteen na het leggen van de eieren moet je daarom de ouderdieren uit het aquarium verwijderen.

5.1.2 De dwergklauwkikker

Ook bij de dwergklauwkikkers zijn de vrouwtjes altijd groter dan hun mannelijke soortgenoten. Mannelijke dwergklauwkikkers hebben ook een duidelijk zichtbare klier achter de voorpoten.

Bij de paringsdans maakt de mannelijke dwergklauwkikker zoemende en klikkende geluiden. Een lagere waterstand kondigt in natuurlijke omstandigheden het paarmoment aan, en ook in gevangenschap zou dit een impuls tot kweken geven. Honderden eieren en het zaad worden tijdens de paring afgezet.

Al na enkele dagen komen de eieren uit. De kleine kikkervisjes zwemmen de eerste dagen rond aan het oppervlak en eten eencellige diertjes. Wanneer ze ongeveer 1,5 cm lang zijn, veranderen ze naar hun kikkeruiterlijk, en ze vervellen regelmatig gedurende het volwassen worden.

Hou er rekening mee dat zowel de ouderdieren als eventueel aanwezige vissen de eieren opeten. Kweek bij voorkeur de eieren en jongen op in een aparte bak met een watertemperatuur die op 24 °C wordt gehouden.

5.2 MEEST VOORKOMENDE GEZONDHEIDSPROBLEMEN

De gezondheid van de (dwerg)klauwkikkers kan je in de gaten houden door de voederopname op te volgen en de dieren te wegen. Ook een mestonderzoek kan nuttig zijn om de gezondheid van de dieren te monitoren. Als een dier vermagerd of opgezwollen is, moet je zeker de oorzaak zoeken en aanpakken. Isoleer een ziek dier van zijn soortgenoten en raadpleeg een gespecialiseerde dierenarts.

Zorg verder voor een uitstekende huisvesting en voeding om het risico op ziekten te verminderen. Een gezonde kikker:

- heeft een gave huid
- is niet te mager of te dik
- heeft heldere, open ogen

De meest voorkomende problemen zijn:

- **Uitwendige parasieten** bv. schimmels
Symptomen: De kikker heeft witte plekken op de huid, de huid en slijmlaag zijn aangetast, ze hebben jeuk en infecties.
Vaak zijn slechte leefomstandigheden de oorzaak van een uitbraak. Raadpleeg je dierenarts of de aquariumspeciaalzaak.
- **Inwendige parasieten** bv. wormen
Symptomen: slechte conditie, vermageren of juist erg gezwollen, lusteloos.
Via een mestonderzoek kunnen sommige parasieten herkend worden.

6 AANKOOP OF ADOPTIE

(Dwerg)klauwkikkers zijn amfibieën die je in een tropisch zoetwateraquarium moet houden. Kennis van de behoeften van het dier en enige technische kennis van aquaria is belangrijk. Het dier is sterk en heeft weinig gezondheidsproblemen, en daarom is het geschikt voor een beginnend amfibiehouder. Wegens zijn gevoelige huid moet de kikker zo min mogelijk worden gehanteerd, het is vooral een kijkdier. Bedenk waarom je een (dwerg)klauwkikker als huisdier wilt en of het dier aan die verwachtingen kan voldoen?

De volgende vragen helpen je over de aankoop van een (dwerg)klauwkikker na te denken:

- Kan je gedurende de komende 10 tot 15 jaar voor de kikkers zorgen?
- Begrijp je dat het geen knuffeldier is en beter niet wordt aangeraakt?
- Heb je voldoende ruimte voor een aquarium?
- Heb je genoeg tijd om de dieren te verzorgen?
- Begrijp je dat je de dieren moet voeren met levende insecten?
- Heb je een speciaalzaak in de buurt waar je het voer kan aankopen of ben je bereid dit zelf te kweken?
- Weet je hoe je een aquarium moet onderhouden?
- Kan iemand de kikkers verzorgen als je op [vakantie](#) bent?
- Heb je ongeveer 25 euro per maand over voor de voeding en de verzorging?

Klauwkikkers en dwergklauwkikkers koop je bij een kweker, speciaalzaak of gespecialiseerd opvangcentrum. Ga bij meerdere kwekers kijken voor je een aquariumkikker koopt. Zo kun je direct zien wat er allemaal komt kijken bij het houden van de dieren. Kies een verkoper bij wie de dieren er gezond uitzien, het aquarium en het water proper zijn, alle dieren veel zwemruimte en schuilplekken hebben, en er voldoende ruimte is in het aquarium.

Wees kritisch en durf vragen te stellen. Als koper ben je verantwoordelijk voor een goede keuze. Koop geen zwakke of zieke dieren, want zo hou je foutieve handel in stand. Vraag na of de dieren in gevangenschap gekweekt zijn! Let goed op of de dieren geen verwondingen of vervormingen hebben. Als je verwaarloosde dieren opmerkt, dan kan je dit melden bij de Dienst Dierenwelzijn op het [Meldpunt verwaarloosde en mishandelde dieren](#).

Voor je de kikkers koopt, moet het [aquarium opgestart](#) zijn. De filter heeft tijd nodig om goed te werken. Start je aquarium minstens enkele weken op **voordat** je de kikkers koopt. Voor het transport gebruik je een bak of zak gevuld met een laagje aquariumwater. Wegens het uitdrogingsgevaar kunnen deze kikkers niet langer dan 10 tot 15 minuten uit het water blijven. De kikkers worden het beste uitgeschept met water en een bak, zodat ze zo kort mogelijk blootgesteld worden aan de lucht. Gebruik geen visnet. Gebruik isolatie om de temperatuur onderweg stabiel te houden.

Als je thuiskomt, laat je de bak of zak met kikkers drijven in het aquarium. Het is belangrijk dat de temperatuur en waterwaarden gelijk worden aan die van het aquarium. Schep iedere vijf minuten een kopje aquariumwater in de transportzak of -bak. Na 15 à 20 minuten breng je de kikker in het aquarium. Gooi het vuile transportwater weg en zeker niet in het aquarium. Wacht enkele uren met het voeren van de kikkers.

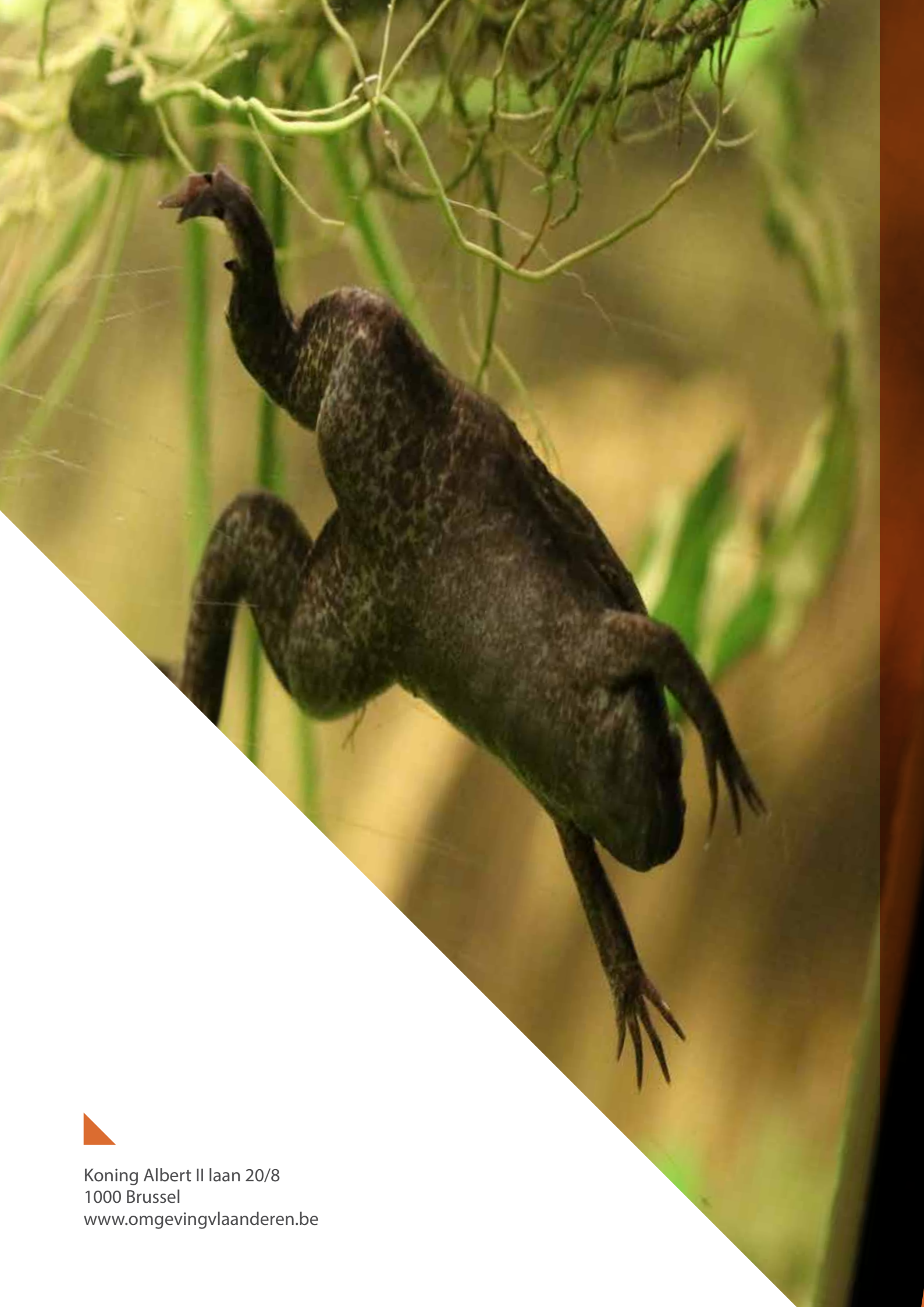
7 KOSTEN

Een (dwerg)klauwkikker koop je vanaf 2 tot 3 euro. Hou de kikkers altijd minstens per twee. De maandelijkse kosten bedragen ongeveer 25 euro, inclusief het (levend) voer, de hogere water- en elektriciteitsrekening, en de kosten voor nieuwe filterwatten en een waterverbeteraar. Als je gaat kweken met de kikkers, dan kan dit bedrag oplopen.

Richtprijzen voor de aankoop van een zoetwateraquarium met toebehoren (filter, lampen, ...):

Lengte van het aquarium	Kostprijs
40 cm	Vanaf 50 euro
60 cm	Vanaf 65 euro
80 cm	Vanaf 120 euro
100 cm	Vanaf 220 euro
120 cm	Vanaf 290 euro
150 cm	Vanaf 500 euro

[Meer informatie over de kostprijs van een zoetwateraquarium.](#)

Koning Albert II laan 20/8
1000 Brussel
www.omgevingvlaanderen.be